

ממדף הספרים

מבצע שלום הגליל בראייה סורית

על הספר הפלישה הישראלית ללבנון, הוצאת תישרין, המוסד הסורי לעיתונות ולפרסומים, דמשק

אלוף (מיל') דוד עברי

או מלחצים בין-לאומיים, כלומר צריך היה לצפות, לפי התפיסה האסטרטגית, ללחצים כאלה, בדומה להפעלת נשק הנפט ב-1973.

עקרונות ושיטות הלחימה הישראליות

הספר מונה את עקרונות המלחמה, שבהם נקט צה"ל - אשר נכונים לכל מערכה, ואשר הופיעו גם בתפוצה גלויה בישראל. העקרונות אינם מגיעים לפירוט וניתוח, היכן יושמו וכיצד. עם זאת, הספר מדגיש שני תחומים שצה"ל יישם ייחודית מעבר לעקרונות המקובלים, והם ניצול העליונות של הכוחות האוויריים ושימוש בחידושים טכנולוגיים וטקטיים במבצעים. הפירוט בתחום זה כולל שימוש באמצעי תצפית, התרעה, שליטה ושיבוש, וכמיוחד שימוש ב"דורות חדשים" של תחמושת מונחית.

באשר לעקרונות המקובלים, הספר מונה - ריכוז כוחות; סיוע הדדי מתואם בין חילות השדה השונים; סיוע אווירי מסיווי; מימוש ההפתעה; מימוש הכי-תור והאיגוף; ריכוז אש (עם הערה שנורתה אש עד לבזבז במטרה לפגוע במוראל הלוחמים הסורים); ניצול פני הקרקע; ריתוק כוחות סוריים לרמת הגולן - באמצעות פריסת כוחות המילואים של צה"ל. נראה שהספר ליקט מתוך פרסומים גלויים ישראלים חומר רב. באשר לעקרונות ולשיטות הלחימה שנקט צה"ל, אין הספר טורח להוכיח בעובדות את מימוש העקרונות ומידת הצלחתם. עם זאת, השימוש בחידושים אלקטרוניים, וניצול העליונות האווירית, חוזרים כחוט השני לאורך הספר. נראה, שאלה בגדר לקחים, שיש להתמודד אתם ולפתור אותם בעתיד.

בריאיין האישי ל"דר שפיגל" טוען שר ההגנה טלאס, שכיום המצב שונה - בידי הסורים טילים חדשים, המכסים גזרה של 240 ק"מ ויכולים להפיל מטו-

ב) להזכיר לסוריה, שהכוח הישראלי בלתי מובס צבאית. מכאן, שאין תועלת בהמשך המאבק המזוין, שאליו חותרת סוריה למען העניין הפלשתיני. ג) להוציא את הכוחות הסוריים מלבנון. ד) להכשיר את הקרקע לחתימת חוזים נוספים דוגמת "קמפ דייוויד".

אין ספק שישראל לא השיגה את מטרתיה, והסורים בעמידתם האיתנה ובאומץ לוחמיהם ובגבורתם הוכיחו, שסוריה מהווה גורם מכריע וצד שאין להתעלם ממנו במאבק הערבי-ציוני (נושא שזכה להכרה גם ממקורות ישראליים). כמו כן הוכח, שסוריה לבדה מסוגלת לשאת באחריות כלל-לאומית ערבית, כלומר - להוביל ולהנהיג (מה שלא הייתה עד כה).

בריאיין האישי, טלאס אינו מוכן להודות במפלה סורית בלבנון. למרות שהוא מודה כאבדן ההגנה האווירית ובעליונות האווירית הישראלית, שגור-מיה יתרון ישראלי באלקטרוניקה, הוא טוען, שלישראל נדרשו חמישה ימים בכדי להתקדם ארבעה ק"מ. מכאן - המסקנה, שזו אינה מפלה.

אין בספר ניתוח או התייחסות למטרות המלחמה המוצהרות של ישראל, אלא כאל חלק מההסברה הישראלית, אשר היוותה חלק מההטעיה באשר לכור-נות האמיתיות של ישראל. יש בספר ובריאיין האישי הרבה "חזיון עצמי", חלוקת מחמאות לנשיא - על החלטות והנחיות במצבים קשים כגון בעת אבדן ההגנה האווירית. יש ציטוט ממקורות חרץ, מ"טיימס", מעיתונות ישראלית, ממחקרים אסטרטגיים ישראלים ומדברי גנרלים ישראלים, שבהם מופיעים שבחים ללוחם הסורי, לאומץ ולגבורת טייסיו, למוראל הלחימה הגבוה ולמיומנות וכושר הפעלת הנשק.

מודגש בספר, שסוריה נלחמת לכדה, וההישגים אינם נובעים מלחצים ערביים,

את הספר "הפלישה הישראלית ללבנון" כתבה "קבוצת אנשי מחקר" - המורכבת מקציני צבא בדרגות אלוף ותת-אלוף ומספר אישים ידועים - בפיקוחו של מוסטפא טלאס, שר ההגנה הסורי. כמובן, קשה לצפות אמת היסטורית או ביקטיווית, מאחר שמרבית הכותבים הם מתוך הגוף המעורב בקבלת ההחלטות ומתוך מקורבי השלטון. לא ניתן למצוא בו ביקורת, או חשיפת מחדלים וחולשות, ניתן למצוא בו תירוצים והסברים לחולשות, האדרת הישגים, אפילו לא היו.

ובכל זאת מתוך הכתובים ניתן ללמוד רבות; לאמת אירועים בראייה הסורית; להבין את המניעים להחלטות; להבין את ראיית הסורים את הבעיה הישראלית הצבאית והפוליטית.

מקור כתוב אחר הוא ריאיון עם שר ההגנה מוסטפא טלאס, שערכו שניים מעורכי "דר שפיגל" ב-1984. מאחר שהריאיון מופנה כלפי חרץ, הוא מדגיש היבטים שונים מאלה שבספר - יש בו יותר הודאה בכישלונות צבאיים בצד הטקטי-עובדתי ופחות בצד האסטרטגי; יש בו יותר הסתכלות לעתיד, תוך שבי-עות רצון, מאשר התמודדות עם העבר.

ראייה כללית של המלחמה

הסורים קוראים למלחמה בינם לבין הישראלים בלבנון "קרב הבקאע", ומגדירים אותם כחלק ממלחמה מתמדת שכת עם ישראל. במקרים מסוימים מדגישים, שזו הייתה מלחמה מתוכננת נגד סוריה, אפילו שזה נוגד את ההכרזות הישראליות בתחילת המלחמה, שהמלחמה נגד המחבלים בלבד.

מטרות המלחמה של ישראל היו:

א) להוכיח שהכוח הסורי חסר השפעה, על המשתמע מכך בגזרות העימות האחרות.

* יו"ר הדיקטוריון של התעשייה האווירית לישראל כ"מ. לשעבר - סגן הרמטכ"ל ומפקד חיל האוויר.

סים ישראלים מעל ביירות כאשר השי-גור נערך מתוך סוריה. כלומר, תשובה ללקח העליונות האווירית. כמו כן, הוא מדגיש, שבריה"מ מספקת אמל"ח חדיש ללא הגבלה בכל השטחים. נראה, שבכך הוא רומז על תשובה גם להתמודדות בתחום החידושים הטכנולוגיים.

המהלכים הצבאיים הכלליים

בספר "הפלישה הישראלית ללבנון" מתוארים המהלכים והמבצעים לפי חתך יומי ולפי חתך נושאי. מהתיאורים לפי חתך יומי, שאליהם נספחים הפרסומים וההצהרות המדיניות החשובות מסתבר שכבר בששה ביוני 1982 הצהיר הנשיא אסד: "שההגנה על אדמות לבנון היא חובה לאומית וכלל-לאומית. סוריה ניצבת במשאביה לצד לבנון כדי להגן על אדמתה, והיא תעשה את כל המתחייב מהמצב". הדובר הסורי הצהיר בששה ביוני, שהכוחות הסוריים נמצאים במגע עם הישראלים "וניתנו פקודות לכוחות הסוריים לפעול נגד הכוחות הישראלים הפולשים".

בשבעה ביוני תגברה ההנהגה הסורית את יחידותיה בעמדות הקדמיות. נאמר, שכרשיא אלואדי, אל-ערבה, כפר משכי ומשערה נמצאו הכוחות הישראלים במרחק 8-12 ק"מ מעמדות הסורים. כנראה, המגע שעליו מדובר בששה ביוני היה בין הכוחות האוויריים, מאחר שעל הקרקע עדיין לא נוצר מגע. הסורים טוענים, שבשמונה ביוני בבוקר הפגזו הישראליים עמדות סוריות באזור רשיא אלואדי, כפר משכי, משערה אלתונה, אלכיריה, אלקרעון וג'ב גנין. הסורים הגיבו, וגרמו אבדות רבות לישראלים והצליחו לבלום אותם הודות לירי ארטילרי ושימוש במסוקים נ"ט.

הנשיא אסד הצהיר באותו יום - "סוריה תתייצב בכל משאביה להגנת לבנון...". נראה, שהסורים רואים בכל זאת בפלישה הישראלית ללבנון מלחמה מקומית בלבנון, שאיננה מכוונת ישירות כלפי סוריה. ואכן, הם העבירו כוחות לתגבור לבנון מתוך הכוחות החוסמים את דרכי הפריצה לרמשק מכיוון רמה"ג, כולל הוצאת חטיבת SA-6 מחזית רמה"ג לתגבור מערך הטילים בבקאע. בתשעה ביוני מתאר הספר את ההתקדמות היש-

ראלית לפי גזרות וכוחות. מדובר על קרבות ממשיים, כאשר הסורים הנחיתו מהלומות אש רבות בגזרת הבקאע באר-טילריה, בארטילריה רקטית, ובמסוקים נ"ט. בתחום ההגנה האווירית נאמר, ש"הימצאות ההגנה האווירית באלבקאע אילצה את האויב להפנות המאמצים העיקריים שלו כדי להיכנס למערכה המתוכננת נגדה כדי להשמדה ולשלול מכוחות היבשה הסוריים חיפוי אווירי מסייע". יש התחמקות ברורה מלהתמודד עם תוצאות הלחימה, ואין כניסה לתחום הלקחים. לעומת זאת, מדובר "על הקרב האווירי הגדול ביותר, שהתחולל במהלך פלישת ישראל ללבנון, שבו השתתפו כ-200 מטוסי קרב משני הצדדים".

בעשרה ביוני - מציין הספר את הלחימה בשני מאפיינים. במשך הבוקר, פעלו הכוחות הסוריים במסגרת קרבות מגננה ניידים, ובמשך אחה"צ - עברו לפעילות התקפית, שכללה התקפות נגד, שבהן הצליחו להסב לישראלים הרבה אבדות, ולא לצלם לסגת מעמדות ומצירים שנכבשו. כל זאת בתנאים קשים של עליונות אווירית ישראלית. במסגרת ה"חיזוק העצמי" מופיעים ציטוטים מתוך ריאיונות עם מפקדי שדה ישראליים על "אבדות כבדות" שספגו, וכן ציטוטים מתוך עיתונות ישראלית. ביום זה שוב פנה הנשיא אסד אל הכוחות הסוריים בדברים אשר עיקרם עידוד, גאווה על הגבורה, הגבריות וההקרבה. באותו לילה, טוען הספר, היו פשיטות סוריות מרוכזות נגד ריכוזי טנקים ומטות המפקדות. בכך הסבו לישראלים אבדות רבות (כ-40 טנקים וכ-150 נפגעים). מסקנתו - שהייתה כוונה סורית לבצע פשיטות אלו, וזה חלק מתורת הלחימה הסורית. באחד-עשר ביוני מודגש המגע בין עוצבת שריון סורית (שלושתה טנקים T-72) אשר יזמה התקפה נגד עוצבת שריון ישראלית (עם טנקים חדישים M-60) שבו הביסה העוצבה הסורית את העוצבה הישראלית. העוצבה הישראלית נסוגה 6-10 ק"מ, והשאירה בשטח מספר טנקים תקינים והרוסים. כל זאת תוך הדגשה, שהדבר נעשה תוך הפצצה אווירית ישראלית והפגזה ארטילרית ישראלית מרוכזת.

לחיזוק חיל האוויר הסורי - מדגיש הספר את חלקו ביום הזה כמתן סיוע לכוחות היבשה ע"י תקיפת כוחות ישראלים על הצירים, ריכוזי שריון ישראלים ומפקדה ישראלית על ג'בל ברוך. שוב אין תוצאות מספריות - מדובר על אמצעי ההגנה האווירית הסורית, שהצליחו להפיל מספר מטוסים ישראלים, ועל כך ש"כתוצאה מקרבות היום איבדו הכוחות הישראלים מספר גדול של טנקים וכלי רכב משוריינים", והדבר גרם סופית לאי התקדמותם ולא יכולתם להמשיך בפלישה צפונית, והם נאלצו לבקש הפסקת אש".

המסקנה - האבדות הישראליות הן הגורם העיקרי להפסקת האש. אך מתבקשת מייד השאלה - אם כך מדוע הסכימו הסורים להפסקת אש במצב הזה. והתשובה - המפקדה הסורית, ניאותה להצעה, שהגיש השליח האמריקני פיליפ חביבי, "על בסיס נסיגת הכוחות הישראלים מכל האדמות הלבנוניות, שאותן כבשו במהלך התוקפנות בששה ביוני 1982".

חתכי הלחימה לפי נושאים

אין בספר כניסה מפורטת לניתוח התו"ל והלקחים. הנקודות העיקריות: התקדמות השריון הישראלי ברצועת החוף הייתה מהירה, אך אטיבת בגזרת אלבקאע - מאחר שלא נעו אלא לאחור ריכוך ארטילרי. השיטה הישראלית הייתה לחדור מהר, תוך תמרון באגפים והנחתות מן האוויר באמצעות מסוקים. היה תיאום בין יחידות השריון למסוקי התקיפה. כמה קרבות התנהלו תוך תמרוני היתקלות מטווחים קצרים (בגלל היערכות סורית נכונה). היעילות של האמל"ח המתוחכם שבטנקים החדישים (M-60 T-72) והיעילות של האמצעים נ"ט באות לביטוי.

מועילת בהרחבה הדילמה של מקומו של הטנק בקרב המודרני, וזאת לאור התפתחות הכלים נ"ט. הטענה בספר שקרבות אלבקאע הוכיחו, כי הטנק, חרף פגיעותו הרבה, עודנו הנשק העיקרי, ואין לו תחליף. עצם העלאת השאלה בהרחבה, והתלבטות חוזרת ונשנית מראה על ספקות שעולים ויש להתמודד אתם.

חי"ר סדירות. לטענתו, בישראל ישנם 53 מטוסי קרב על כל דיוויזיית חי"ר סדירה. ובארה"ב 55 מטוסים, כאשר בארצות אירופאיות אחרות יש פחות מטוסים. לא ניתן להבין את הלוגיקה של חישובים אלו. למה דווקא דיוויזיות חי"ר סדירות? מדוע אין המילואים נלקחים בחשבון? ומה באשר לדיוויזיות השריון?

בהערכת יחסי הכוחות האוויריים, טוען הספר שאין להכניס למשוואה את כוחות האוויר הערביים האחרים, מאחר שסוריה התמודדה לבדה, ובתנאים אלה הייתה עליונות ניכרת לאויב.

למרות שהספר מביא פירוט על מספר מטוסי הקרב והמסוקים בחיל האוויר הישראלי, וכן נכנס לפירוט התכונות העיקריות של כל סוג, הוא איננו מנסה להתמודד עם הערכת יחסי הכוחות. כיוון, שכמותית, ההבדלים מזעריים, הקביעה היא אקסיומטית — עליונות ביחסי הכוחות האוויריים. הלכת המת-בקש — "יש לכסות על הפער ולהשיג איזון בין הכוחות האוויריים — הן באי-כות והן בכמות".

ניתוח התנאים ללחימה האווירית

ניתוח פני הקרקע בלבנון מביא את החוקר הסורי למסקנה, שרשרות ההרים בלבנון בכיוון האופייני, נתנו יתרון לישראל, ואפשרו לה גילוי יעיל של מטוסים סוריים וגישה מוסתרת מאחורי שרשרות ההרים תוך ניצול הפתעה טקטית.

לדברי החוקר, "ניתן היה לחפות על החסרונות אילו התאפשר לסורים להציב במקומות מתאימים בלבנון תחנות גילוי והתרעה. אולם, היו שיקולים, שמנעו צעדים אלו. היות שמרבית המקומות המתאימים היו מחוץ לשטח שליטת הכוחות הסוריים". ואילו "ישראל הצלחה להשיג סיוע ממשפתי-פעולה להצבת תחנות". צריך אפוא לצפות שבעתיד, ייעשה מאמץ להקים תחנות כאלו באזורים שונים בלבנון.

בהמשך מנתח החוקר את היתרונות הישראליים בגילוי ובהתרעה, תוך ניצול מטוסי "הוק איי", אשר פעלו באופן רציף בעת פעילות אווירית והעניקו יתרון למטוסים הישראליים.

של הסורים ממלחמת אלבקאע הוא השימוש במסוקים נ"ט לתקיפת צירים, לציד מטרות משורינות ולתקיפת מטרות מזדמנות. הסורים רואים במסוקים נ"ט כוח זריז, המשבש את מהלכי האויב, ומאפשר תודות נ"ט לשימוש גמיש. מכאן, יש לצפות להתעצמות במסוקים נ"ט ולשימוש רב יותר בהם במלחמה הבאה. כאשר לטילים נ"ט, הספר טוען להשמדת 120 כלי רק"מ באמצעות טילים נ"ט סוריים. היחידות נ"ט הוכיחו את כושר הבלימה וההשהיה שלהן, כן הופעלו חוליות ציידני טנקים (המורכבות מ-4-6 לוחמים), שפעלו עצמאית מאחורי הקוים הישראליים.

ניתן לסכם, שהספר רואה בכך לקח מוצלח נוסף. הכושר להשפיע בעילות על עוצבות הטנקים של האויב באמצעות נשק אישי נ"ט הוכח ללא ספק. ולשם חיזוק מביא הספר ציטוטים מריאיונות עם מפקדים ישראלים ומהעיתונות הישראלית.

הלחימה באוויר

הפרק על הלחימה מעל אלבקאע מתחיל באידיאולוגיה, אשר תמציתה: יש קשר הדוק בין ישראל לאימפריאליזם הבין-לאומי, המוצא ביטוי בארה"ב. חיל האוויר הוא הזרוע העיקרית לביצוע החלטות תוקפניות כנגד העם הערבי בכל מקום. לא פלא, שמדינה שנוסדה על בסיס אידיאולוגי תוקפני תגבש אסטרטגיה, אשר מתבססת על המטוס, עם תכונותיו הרב-משימתיות ההתקפיות.

בהמשך מנתח הספר את ההתפתחות האווירית של ישראל משנות הששים. הספר מדגיש את הקדימות, שנתנה ישראל לפיתוח כוחה האווירי, את הסיוע האמריקאי, ואת לקחי מלחמת 1973 (אותם ניתח ישראל, והדגישה את פיתוח כושרה בלוחמה אלקטרונית ובכך נתנה פתרונות לאבדותיה הניכרות ב-1973).

באשר לסדר הכוחות, טוען הספר, שחיל האוויר הישראלי מהווה העתק מוקטן לזרוע הטקטית האווירית של ארה"ב, ומנסה להוכיח זאת באמצעות היחסיות של מטוסי F-15 ו-F-16 בסדר"כ וכן ביחס של מטוסי הקרב לדיוויזיות

נראה שהשאלה היותר נכונה היא עד כמה הטנק נשאר האמל"ח הבלעדי העיקרי ועד כמה הפך הטנק לכלי מערכה, התלוי במערכות לחימה אחרות כדי להישרד ולהשיג תפוקות? במסגרת ה"חיזוק העצמי" — טוען הספר, שבקרבות אלבקאע, התגבשה אמת חדשה, שלפיה החזירו כוחות השריון הסוריים את כוחות השריון הישראליים לממדיהם האמיתיים מבחינת טיב ויכולת ביצוע. שכן חרף הסיוע האווירי לא עלה בידם לממש הישגים ראויים.

כריאיון האישי ל"דר שפיגל" ענה טלאס לשאלה על ההישגים היבשתיים הישראליים וליתרון ה"מרכבה", שאף טנק T-72 לא הושמד ולא נחדר. אמנם, הוא מודה בהיפגעות שבעה טנקים T-72 אך, לדבריו, כולם תוקנו וחזרו לשירות. ישראל פגעה בטנקים האלה בטיילים אוויר-קרקע, אשר חדרו את חביות הדלק הרזרווי, שהצית את המנועים. כאשר ל"מרכבה" — הוא הביע זלזול בו, וטען ש-T-72 הפוגע במרכבה הופכה לקופסת אש. מעצם התשובה נראה, שהנושא הרגיזו, ויש בתשובתו משום התחמקות ממענה יסודי ואמיתי.

לוחמה נ"ט

הספר מתאר את המסוקים נ"ט כהצלחה, ככלי לחימה יעיל ונוח. הוא טוען, שבאלבקאע בלבד ביצעו מסוקי התקיפה הסוריים יותר ממאה תקיפות נגד טנקי אויב. הוא טוען שהם פגעו ב-85 מטרות עוינות (טנקים, רק"מ ומכוניות פיקוד). התכונות העיקריות שהוכחו בקרבות: דיוק פגיעה, הפתעה, כושר תמרון, שרי-דות נגד מטוסי קרב, כושר, ומיומנות וגבורה של הטייסים הסורים. זאת, לדבריו, לעומת ישראל, שלא הצליחה בהפעלת מסוקים נ"ט באלבקאע, למרות שהפעילה שם יותר ממאה מסוקים (מספר מוגזם לפי כל דיווח בין-לאומי) בשל התנאים שיצרו הכוחות הסוריים: הפעלת אמצעי-נגד, ושימוש בנשק אישי ונשק קל כנגד מסוקים נ"ט; הסוואה והונאה, תוך ניצול פני הקרקע, ופעולות תמרון בשטח הלחימה; מיסוך עשן; פעילות ענפה של מערכת המודיעין, תצפיות אוויריות והתרעה מוקדמת. אחד הלקחים העיקריים והמוצלחים

תקפו את הכוחות הפלשתיניים בסיוע צמוד לכוחות, מדוע נשלחו מטוסי הקרב הסוריים לביירות?

הסורים המשיכו במשימות סיור גם בשלב הזה. נראה, שעד תום השלב הזה היסס חיל האוויר הסורי להתערב בלחימה האווירית בלבנון. ניתן לשער שלסורים היה פחות אכפת שפוגעים בפלשתינים ממה שפרסמו כלפי חוץ; אדרבא, אולי שמחו שאש"ף מקבל מכה קשה, עקב אי נכונותו לקבל מרות סורית. השערה זו מקבלת חיזוק בקרבות טרי-פולי 1983 ובחזוק המורדים באש"ף. נראה שקרבות האוויר לפני יוני 1982 היו גורם מרתיע רציני, שהוסיף להססנות הסורים להתערב בצורה אמיתית באוויר כל עוד לא הוכרחו. נראה, שסוריה לא הייתה מעוניינת במלחמה כוללת עם ישראל בתקופה זו, וכל עוד ניתן ניסו הסורים להשאיר את המערכה הלבנונית בכיודדה — האינטרס הזה תאם גם את האינטרס של ישראל. ואכן עקב שמירת כללים הדדית לא התפתחה המלחמה למלחמה כוללת.

הרחבת הפלישה — זה, למעשה, השלב האמיתי של הלחימה בין הסורים לישראלים, שנמשכה כשתי יממות. החוקר מתאר את תקיפת מערך הטילים הסוריים באלבקאע וחוזר על תיאורים שפורסמו בספרות הגלויה תוך הוספת פרטים על התזמון, החימוש ומספר המטוסים שהשתתפו. שוב אין הוא מפרט את האבדות הסוריות, אולם מודה בתוצאות התקיפה, אשר שיתקה את מערך ההגנה האווירית ואפשרה לחיל האוויר הישראלי חופש פעולה מעל לבנון. בהמשך מתאר החוקר את קרבות האוויר שלאחר תקיפת הטילים, ומציין כ"מלחמת גבורה" ו"קרב אווירי רב-ממדים בין מטוסי קרב חדישים".

את שהתרחש בצד הסורי ניתן לתאר כך — תוך שימוש בציטוטים מהספר — "עם הופעת המבנים המסיוויים של מטוסי האויב ותוך היערכותם מעל לבנון ניתנה הוראה לסוללות הטילים לירות עליהם בצורה חופשית". משמעות הדבר שפינו את מטוסי הקרב מהאזורים הקרובים, וציפו לכניסת מטוסי הקרב הישראליים לטווח היעיל של הסוללות בכדי

כוננות — החוקר טוען, "שחיל האוויר הסורי וההגנה האווירית הוכנסו לכוננות קרבית מוגדרת תקופה ארוכה לפני תחילת המלחמה, וזאת לאור סימנים, המעידים על כך שהאויב מתכונן להתקפה רחבת-היקף". לאחר תקיפת השגריר הישראלי, הוגברה הכוננות עוד יותר ונבדקו התכניות המבצעיות ללחימה בשני מרחבי המבצעים: (1) במרחב הלבנוני. (2) אם האויב יפציץ מטרות בתוך סוריה, יפציץ חיל האוויר הסורי מטרות חשובות ומגוונות בגולן ובתוך האדמה הכבושה". החוקר טוען, שלמטרות זו אף חומשו מטוסי קרב בפצצות כבדות, המתאימות למשימות אלו והמתניו לפקודת המראה. ניתן לומר, שיש כאן חשיפה חלקית של תכניות מבצעיות, או כוונות אפשריות, אם כי תכניות אלו יכולות להשתנות לאור ההצטיידות באמצעים חדישים.

הכנה אווירית — החוקר מתאר את הפעילות האווירית הישראלית, את שיטות התקיפה הישראליות, הסיוע בחסימות, סוגי הפצצות והחימוש. מהצד הסורי בוצעו משימות סיור וצילום, וכן סקירת הפעילות האלחוטית של האויב. בשלב זה לא התחוללו קרבות אוויר פרט להפלת מל"ט באזור נבק. למרות הטענה שמטוסי הקרב הסוריים יצאו להתמודדות, נשאלת השאלה מדוע לא התחוללו קרבות אוויר כאשר מטוסי ישראל תקפו ברציפות ושמרו על נוכחות קבועה בלבנון? האם מטוסי הקרב הסוריים, אכן נשלחו באמת להגן על הכוחות הפלשתיניים?

השתתפות — שוב מתאר החוקר את הפעילות האווירית הישראלית המסיווית בתקיפה ובסיוע צמוד לכוחות היבשה. שוב טוען להפעלת חסימות, שהפריעו להפעלת מטוסי הקרב הסוריים, ו"האויב מצליח לשלוט בצורה יפה על מטוסי למרות ריבוי המטוסים".

כאשר למשימות הסוריות בהגנה אווירית, החוקר טוען, שהתקפות האויב שובשו ע"י מטוסי הקרב הסוריים, שהופנו לאזורים השונים ובעיקר לאזור ביירות, שבו התחולל קרב אוויר והופלו בו שניים ממטוסי האויב. השאלה הנשאלת שנית — אם הפלישה החלה בדרום לבנון, והמטוסים הישראליים

לפני ניתוח הלחימה האווירית, הוא סוקר את המאבקים האוויריים לפני 1982, החל מהקרב ב-27 ביוני 1979*, תוך כניסה לפרטים וסקירת כל מפגש ומפגש בנפרד על מהלכיו ותוצאותיו. נראה, שלחוקר הייתה גישה חופשית ליומן המבצעים האווירי, ומרבית הפרטים הם ציטוט אותנטי משם.

הסקירה עוסקת בפעילות האווירית הישראלית, טיסות הסיור (תוך כניסה למאפיינים עיקריים, נתיבי טיסה, מהירות ויגובהים), טיסות מטוסי המודיעין האלקטרוני, טיסות המל"טים והמזל"טים, וכן התקיפות האוויריות על הכוחות הפלשתיניים. למרות הסקירה המפורטת, יש התחמקות מלציין אבדות סוריות, כאשר מציינים רק אבדות סוריות, שלא ניתן היה להימנע מלהודות בהן. יש הגזמה קיצונית באבדות הישראליות, אם נקבל את הודעות דובר צה"ל באשר לאבדות מטוסים כאמינות. החוקר טוען בפירוט, שעל הכנסת הטילים נ"מ לבקאע באפריל 1981, החליטו מיד לאחר הפלת שני המסוקים הסוריים ב-28 באפריל 1981. אין הוא מסביר את הכנת המחפורות לטילים בשבועות לפני הפלת המסוקים. החוקר מפרט את הפלת המל"טים השונים. החוקר מציין את הפעלת החסימות השונות ע"י המטוסים הישראליים לפני 1982, אולם מציין, שהאויב לא גילה את כל יכולתו ואת כל האמצעים העומדים לרשותו. את אלה הוא הפעיל במלחמת לבנון".

הלחימה בשמי הבקאע יוני 1982

לפי הספר, ניתן לחלק את הלחימה האווירית לארבעה שלבים:
שלב א' — הכוננות.
שלב ב' (4-6 ביוני) — הכנה אווירית לפלישה.
שלב ג' (6-8 ביוני) — השתתפות אווירית בפלישה היבשתית.
שלב ד' (8-11 ביוני) — הרחבת הפלישה והלחימה בכוחות הסוריים עד הפסקת האש.

* בקרב האווירי, שהתחולל בעקבות תקיפת מטוסי חיל האוויר, הופלו חמישה מטוסים סוריים.

להתחיל בקטל (על-ידי הוצאת מטוסי הקרב הסוריים אפשרו ירי חופשי, או עיוור, על כל מטרה אווירית שנראתה במכ"מ). בהמשך, כאשר "סוללות הטי" לים דיווחו על קשיים בהעסקת המט"רות", הוזנקו מיד מטוסי הקרב בתדיר-רות גבוהה. "תוך פחות משעה הוזנקו 70 מטוסי קרב סוריים". "הם נלחמו ביותר מ-90 מטוסי קרב והפצצה של האויב, עד שנדמה היה ששמי הבקאע הומים במטוסינו ובמטוסי האויב. זה היה קרב אדירים, שבו רשמו טייסינו הסורים הגיבורים פרק מפואר בתולדות ההגנה על אדמתם והרתעת האויב הכוגדני".

לאור הישגי מלחמת 1973 והשיפורים שהוכנסו במערך הטילים הסוריים, היו הסורים בטוחים בהצלחת הטילים בהתמודדות מול חיל האוויר הישראלי. ביטחונם היה כזה שלא הכינו עתודות מטוסי קרב באוויר, בעת שראו את הופעת המבנים המסויימים, ולכן נאלצו להזניק מטוסים מן השדות בדחיפות ובבהילות. הזנקות אלו הכניסו את מערך הבקרה ואת הטייסים הסורים ללחצים. הטייסים נכנסו במצבים של חיסרון טקטי למערכה אווירית קשה ומורכבת.

שוב, אין סיכום אבדות מטוסים בספר. עם זאת, הסורים טוענים להפלת חמישה מטוסי אויב בשלב תקיפת הטי"לים. האם היו אלו מטוסים שהופלו? מערך הטילים ירה חופשית על כל מטרה. דובר צה"ל דיווח, שבאותו יום חזרו כל המטוסים בשלום לבסיסם, וחיל האוויר הישראלי השמיד 22 מטוסי אויב.

החוקר הסורי ממשיך בתיאור תקיפת מטוסי הקרב על טורי השריון, על ריכוזי האויב ופגיעה ישירה במפקדה בגיבל ברק תוך גרימת אבדות כבדות לאויב; את פעילות המטוסים נ"ט על הצירים תוך הישגים מרשימים, את פעילות מסוקי התובלה, שהנחיתו כוחות ליד עיזה (בבקאע) — כל זאת למרות אבדן מערך הטילים. וסיכומו — "כוחות האוויר השיגו ניצחונות מזהירים בכלל פעולות הלחימה, למרות העליונות הברורה שהייתה לאויב. הם הסבו לו אבדות ניכרות, שלא צפה אותן מראש. את זאת ניתן ללמוד מהצהרות המנהיגים, כך שלמרות

הסתירות הברורות האויב, כהוגלו, לא הודה בדרג הרשמי אלא בחלק מאבדור-תיו". והשאלה הנשאלת האם החוקר מאמין כמה שכתב? החוקר טוען, ש"בדוח, שהוגש לכנסת, הודה האויב, שאבדו לו 23 מטוסים ומסוקים",* ואילו, בדיווח מהלך הלחימה מונה החוקר 49 מטוסים שאיבד האויב ו-95 מטורות, שהשמירו המסוקים נ"ט (מהם 71 טנקים).

האם גם כל סורי יכול לבדוק את הדו"ח שהוגש כביכול לכנסת?

הפסקת האש

תהליך קבלת הפסקת האש ביום שישי 11 ביוני מקבל גוון של היענות סורית לבקשה עקיפה של ישראל. בהקדמה מדובר על כך, שכתוצאה מהאבדות ואי יכולתם להתקדם, "נאלצו [הישראלים] לבקש הפסקת אש". ובהתאם להצעה שהגיש פיליפ חביב ניאוחה המפקדה הסורית, על בסיס נסיגת הכוחות הישראליים מכל אדמות לבנון. גרסה דומה מופיעה בפרק הלחימה ביבשה. מעניין שבגרסות השונות אין שום התייחסות לפלשתינים, כלומר הפסקת האש היא בין הסורים לישראלים בלבד. בין הישראליים לפלשתינים אין הפסקת אש. האם הסורים יתערבו במקרה וישראל תמשיך ותפגע בפלשתינים? מדוע מסכימים הסורים להפסקת אש כזו אם היא נובעת מהאבדות הישראליות?

בפרק על הלחימה באוויר אין מזכיר, או מסבירים, הסכות להפסקת האש — רק נאמר, שלאחר ההחלטה על הפסקת האש בשעה 11:20 המשך חיל האוויר הסורי בכיצוע משימותיו לחיפוי על אבטחת המרחב האווירי. בצד הישראלי הפסקת האש נראתה בזירה האווירית כך: — באחד-עשר ביוני בשעות הבוקר המוקדמות לא הייתה כלל פעילות של חיל האוויר הסורי, ומטוסינו תקפו בקצב וללא הפרעות. לאחר כשלוש שעות מאור ראשון החלו גיחות סוריות

לכיוון הבקאע ברצף גבוה. אלו נראו כמו טיסות, שמראש הטייסים יודעים שיופלו בהן, ולא נעשה ניסיון רציני להתמודד אלא במקרים בודדים. במצב הזה היה צריך להיערך ל"ציד" כדי להספיק ולהגיע בזמן למטוסים הסוריים שחדרו לבקאע לפני שהם חזרו וחצו את הגבול לסוריה. לכן הופלו תוך כשעה ומחצה יותר מעשרים מטוסים סוריים, ללא אבדה אחת מצדנו. לאחר מכן שוב ירד מאוד קצב הגיחות הסוריות והחדירות ללבנון כמעט פסקו. לקראת שעה 11:30 התרחקו כל המטוסים הסוריים מקרבת גבול לבנון למרחק ברור כך שלא תהיה טעות בכך, שהם אכן נכנסים להפסקת אש ואינם מתכוונים להפר אותה. באותה עת המשיך חיל האוויר הישראלי לתקוף במלוא הקצב מטורות בלבנון כדי להספיק ולהטיל את החימוש של כל המטוסים שהיו כבר באוויר. כלומר ב-11:30-12:00 — פעילות מואצת ישראלית, תוך התרחקות ברורה של הסורים מקו העימות.

אם לסכם זאת, זה נראה כמו כניעה סורית ברורה באוויר, תוך הבנה, שהפסקת האש היא מפלט ממפלה עוד יותר גדולה*.

* בספר מזכירים אירועים נוספים, השופכים אור על נקודת הראייה הסורית:

1. מורגש חד-משמעית, שהכנסת טילים SA-6 לבקאע באפריל 1981, הייתה תוצאה לוואי להפלת שני המטוסים ע"י חיל האוויר הישראלי. אין הסבר כמובן לחפירת האחרים קודם להפלת המטוסים. נראה, שהאמת צריכה להיות שהפלת המטוסים האיצה את הכנסת הטק"א לבקאע.

2. באשר להפדת הפסקת האש — מפורש בספר, שהפרחה בשעה 15:10 הייתה ע"י הפעלת ארטילריה סורית מאחר, שלטענת הסורים, הייתה התקדמות ישראלית בגזרת קבר-שמון בניסיון לשפר עמדות — כפי שהישראלים תמיד נוהגים במצבים כאלו.

3. מתוך הספר מתברר, שהסורים טוענים לפגיעה בסגן הרמטכ"ל הישראלי בשעה 09:13:30, בהפצצה של ששה מטוסים סוריים. סביר להניח שהטענה מתייחסת לנפילתו של אלוף יקותיאל אדם ז"ל, אשר נפגע ע"י אש נק"ל. כמובן, הוא לא היה סגן הרמטכ"ל באותה עת וגם העיתוי אינו תואם. נראה, שנוצר לחץ מסוים לאמץ מספר הישגים לחיל האוויר הסורי; וזה, כנראה, אחר מהם.

4. שיתוף האמריקנים — מופיע בצורה אינדוקט-רינרית בתלקים השונים — בדרך כלל בפתיחת הפרקים השונים או כנתוני הרקע. לעתים, האשמה נוגעת לשיתוף אופרטיבי ממש, כמו "בשעה 09:13:50. ביוני הנחית חיל האוויר של האויב בשיתוף פעולה עם מטוסי סיוור והמפקדה האמריקנית, מהלומה באמצעות טילים אוויר-רקע על יחידות הטילים המונחים נ"מ".

* כמובן, דו"ח כזה אינו קיים — ר"ע.

פרסום האבדות

בפרק ההונאה והשקר מופיע סעיף פרסום האבדות, ובו נאמר שישראל לא מסרה, ואפילו פעם אחת מספר נכון אודות אבדותיה. מטרתה הייתה להעלות את מוראל חייליה, ולהוריד את המוראל של אויביה, תוך הבאה לתודעתם, כי נשקם בלתי יעיל ואינו מסב אבדות ליש-ראלים. טענת החוקר, שזה רק הגיוני, שישראל סבלה מאבדות רבות יותר, כי "התוקף תמיד סובל אבדות גדולות יותר בין אם הוא מנצח ובין אם הוא מובס, והדבר אמור במיוחד בכוח האדם, שלא לדבר על הציוד". המסקנה המשתמעת מכך, שאבדות הסורים היו רבות יותר, והחוקר מעריך, שאבדות ישראל היו חייבות להיות עוד גדולות מאלו של הסורים עקב היותה תוקף.

בספר לא ניתן למצוא סיכומים של האבדות הסוריות בכוח-אדם ובציוד. מושג מסוים על אבדות סוריות ניתן לקבל בסיכום חלק מהקרבות האוויריים. הסיכום מקרב האוויר ב-24 בספטמבר 1979 הוא סיכום אופייני על דיווח תוצאות קרב אוויר מתוך הספר: "בקרוב נפגעו שני מטוסי אויב והשאר ברחו, לסורים נפגעו ארבעה מטוסים והשאר חזרו בשלום לבסיסם. ישראל הודתה — באמצעות הודעה לעיתונות, שהיא ספגה באותו יום אבדות שעלותן 25 מיליארד דולר".

אם מדברים ב-1979 — הרי כל מטוסי ה-F-15 של ישראל, שנקנו עד לאותה תקופה, עלו 1.5 מיליארד דולר, ומטוסי ה-F-16 הגיעו אך ורק ב-1980. יתכן שמדובר ב-25 מיליון דולר, שזהו מחיר סביר לאבדן מטוס מסוג ה-F-15. בהודעות לעיתונות של אותה תקופה והודעות דובר צה"ל אין התייחסות לאבדן ציוד בערך זה. אדרבא, דובר צה"ל הודיע על הפלת ארבעה מטוסים סוריים, וכל מטוסינו חזרו בשלום לבסיסם.

בסיכום הפרק על הלוחמה האווירית, טוען החוקר שישראל איבדה 49 מטוסים מסוגים שונים, ומסוקי התקיפה הסוריים השמידו 95 מטווח ובנייהן 71 טנקים. את הסיכום העצמי של אבדות אוויריות

מנסח החוקר כך: "התוצאות המכובדות שהשיגו כוחות האוויר הסוריים עלו במחיר דמים לא מועט". כמוכן שאין סיכום כמותי.

בריאיין עם שר ההגנה טלאס בעיתון "דר שפיגל", מודה טלאס בהיפגעות שבעה טנקים T-72. אמנם, הוא טען, שנפגעו מטילים ולא מאש טנקים, וכולם תוקנו והוחזרו לשירות.

בפרק הדן בחלק הפסיכולוגי של המלחמה, מתייחס החוקר לנושא ואומר, ש"הודעות הדובר הצבאי הסורי הגבירו את ביטחונו של הלוחם בעצמו ובכלי התקשורת שלו, שהרי ההודעות האלו התאפיינו במציאותיות שלהן בכך שהזכירו את האבדות בנפש ובציוד בשני הצדדים, בניגוד להודעות דובר צה"ל, אשר הזכיר את האבדות בצד הערבי בלבד".

אם החוקר שכתב את הפרק על החלק הפסיכולוגי של המערכה היה קורא את יתר הפרקים של הספר, יתכן שהיה מנסח את משפטיו ביתר זהירות.

סיכום הלקחים הסוריים המשתמע מתוך החומר

אין, כמוכן, ריכוז לקחים סוריים. עם זאת, מתוך החומר בספר ובריאיין האישי של שר ההגנה גנרל טלאס ניתן להבין כמה לקחים סוריים שמוצאים ביטוי בספר הזה:

בתחום האסטרטגי

האסטרטגיה הביטחונית הסורית המתבססת על הפעלת לחצים כלפי ישראל במקרה מלחמה, אשר יזמתם חייבת להיות באמצעות הארצות הערביות (דוגמת נשק הנפט ב-1973). הדבר לא מומש במלחמת לבנון.

ישראל מנצלת לטובתה מצבים של הפסקת אש לשיפור קווים ועמדות, וסוריה הייתה נכונה לכך בתום הפסקת האש.

בתחום סד"כ ותו"ל

היתרון הישראלי בתחום האווירי חייב לקבל איוון (יתכן פתרון, כגון SA-5).

שימוש בחידושים טכנולוגיים — חייב לקבל דגש בכל הכוחות.

השימוש במסוקים נ"ט הצדיק עצמו, ויזכה לחיזוק, למסוקים הישראליים נ"ט הייתה תשובה סורית נאותה ע"י הסתרה והסוואה (עשן, ניצול פני הקרקע).

הנשק האישי נ"ט הצליח, וזה אישש את לקחי מלחמת 1973. לעומת זאת, מעמד הטנק, כנשק מערכה עיקרי, לא נפגע למרות ההתלבטות.

דרושה אפשרות לפריסת תחנות התרעה וגילוי בלבנון עבור חיל האוויר הסורי, כפיצוי לחוסר אמצעי גילוי כגון ה"הוק אי".

סיכום

קריאת הספר "הפלישה הישראלית ללב-נון" והריאיין האישי עם הגנרל טלאס, הדגישו שנית את ההבדל הרב, ואולי הקיצוני — בראיית המלחמות, בהערכת ההישגים, הכישלונות, בתחקור ובחופש הביטוי — בין סוריה לישראל.

בסוריה, המסבירים את המלחמה הם אך ורק אלו שפקדו עליה, אין שומעים את אלה, שהיו בשדה הקרב בדרגות פיקוד שונות או את הלוחמים עצמם. בעלי הדרגות הבכירות בתפקידי המפתח נשארו בתפקידיהם, ומשגיחים שההיסטוריה תיתב כרוחם וכלשונם. אין כמוכן ועדות חקירה ואין דיווח אבדות. את המלחמה מסבירים כפי שנראה שרצוי לעם לדעת, תוך חיזוקים חיוביים, תוך דגש על אומץ, כבוד, גבורה והקרבה.

נראה, שדווקא הבדל קיצוני זה הוא ש"מרגיז" את הנושאים באחריות הצבאית בצד הישראלי, את אלה החשופים לוועדות חקירה ולביקורת, את אלה, שחייבים לחשוב לפני מעשה כדי למנוע את הצורך להסביר לאחר מעשה. נראה שדווקא בהבדל הזה טמון פער איכותי רב, אשר איננו ניתן לסגירה באמצעי לחימה או בתורת לחימה. כל עוד הפסוק "דע מאין באת ולאן אתה הולך, ובפני מי אתה עומד ליתן דין וחשבון" יהיה בכל חלקיו נר לרגלינו — תאיך גם דרכנו.

